

OPONENTSKÝ POSUDOK

Autor práce: **Mgr. Petra Zimmelová**
Názov: **Domáci násilí na seniorech – ekonomické zneužívaní seniorů**
Druh práce: **Dizertačná práca na získanie vedecko-akademickej hodnosti „philosophiae doctor“ v študijnom programe „Specializace ve zdravotnictví“ v študijnom odbore „Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů“**

Školiteľ: **Prof. MUDr. Miloš Velemínský, CSc.**

Oponent: **Doc. MUDr. Ivan Bartošovič PhD.**

1. Aktuálnosť zvolenej témy a štruktúra práce
2. Ciele práce a ich splnenie
3. Materiál a metodika práce
4. Nové poznatky, ktoré práca prináša
5. Pripomienky a otázky k práci.
6. Záver

1. Aktuálnosť zvolenej témy a štruktúra práce

Zlé zaobchádzanie so starým človekom existuje v ľudskej civilizácii už oddávna, ale problematika násilia voči seniorom sa dostáva do popredia len v posledných desaťročiach. S rastúcim počtom starých ľudí bude rásť aj počet seniorov potenciálne odkázaných na zabezpečovanie denných sociálnych i zdravotných potrieb zo strany príbuzných, známych, inštitúcie a tým aj zraniteľných na možnosť rôznych foriem násilia. Násiliu voči seniorom sa však u nás nevenuje dostatok pozornosti nielen v celospoločenskom rámci, ale aj v zdravotne - sociálnom kontexte. Chýbajú práce, ktoré by problém verifikovali, ukázali jeho podstatu a cestu k náprave a riešeniu.

Dôležitosť tematiky podčiarkuje v rámci Českej republiky aj nový zákon „Na ochranu pred domácim násilím“ 135/2006 Zb., ktorý začal platiť od 1. januára 2007. Problém domáceho násilia ekonomického charakteru je preto vysoko spoločensky aktuálny.

Práca bola predložená v rozsahu 105 strán, s 10 tabuľkami a 3 grafmi, a priloženou CD s audiozáznamom diskusie v ohniskových skupinách („focus groups“). V literatúre sa uvádza 66 citácií, uvedených v súlade s platnou normou, v ktorej autorka nezabudla na popredných českých i slovenských autorov, zaoberajúcich sa touto tematikou.

Práca je členená na kapitoly: úvod, súčasný stav, ciele práce, metodika výskumu, výsledky, diskusia, záver, zoznam literatúry, kľúčové slová a prílohy. Členenie kapitol a subkapitol je prehľadné.

2. Ciele práce a ich splnenie

Ciele práce sú:

1. na základe zvolenej metodiky preukázať ekonomické zneužívanie seniorov,
2. zistiť, aké negatíva považuje senior za najzásadnejší dôsledok ekonomického zneužívania rodinou,
3. zistiť kritický bod v živote seniora, ktorý by mohol byť predikáciou pre ekonomické zneužívanie rodinným príslušníkom,
4. navrhnúť opatrenia, ktoré by slúžili k prevencii a riešeniu ekonomického násillia na senioroch.

Ciele práce boli splnené.

3. Materiál a metodika práce

Výskum bol rozdelený do troch častí. V prvej časti pracovala autorka (v rámci výskumného projektu) dotazníkovou metódou, pri ktorej oslovila tri skupiny seniorov (spolu 1300 respondentov, dve skupiny žijúcich vo svojich domácnostiach a skupinu inštitucionalizovaných starých ľudí). Oponent by privítal priloženie kompletného dotazníka z výskumnej úlohy, pokiaľ je to technicky možné. V druhej časti naratívnym rozhovorom oslovila piatich seniorov, ktorí v rámci dotazníka kladne odpovedali na otázku ekonomického násillia. Na doplnenie výskumu, v tretej časti, pomocou techniky ohniskových skupín sa vyjadrovali k problematike desať respondentov (študenti do 25 rokov i profesionálni odborníci na sociálnu prácu so seniormi).

Výsledky prvej časti boli spracované pomocou grafov. Naratívny rozhovor v druhej časti bol spracovaný do tabuliek, zovšeobecňujúcich podstatné informácie a odpovedajúcich na kľúčové otázky výskumu (napr. liminalitu, výskyt ekonomického násillia z pohľadu respondentky, riešenie stavu, stigma). Výsledky diskusie ohniskových skupín ku kazuistikám boli komparatívnou formou uvedené v tabuľkách.

Za výrazné pozitívum práce považujem využitie nielen kvantitatívnej, ale aj kvalitatívnych foriem sociologického výskumu (naratívny rozhovor, ohniskové skupiny).

4. Nové poznatky, ktoré práca prináša

Dizertačná práca patrí k prvým prácam, ktoré sa venujú problematike ekonomického násillia voči seniorom v rámci Českej i Slovenskej republiky. Prináša viacero nových poznatkov. Potvrdila prítomnosť ekonomického násillia u seniorov žijúcich v komunite i inštitucionálnej starostlivosti. Zistený počet 7,8 % seniorov, ktorí priznali vyžadovanie ekonomickej pomoci zo strany príbuzných, je vysoký. Ďalších 17,9 % respondentov zvolilo možnosť „nechcem odpovedať“, ktorá tiež skôr svedčí o latencii a „tabuizácii“ problému aj zo strany samých seniorov. Naratívny rozhovor ukázal možnosti riešenia problematiky v individuálnej rovine. Porovnanie diskusie v

ohniskových skupinách potvrdilo rôzny uhol pohľadu odborníkov i študentov. Práca ukazuje, že kritickým bodom vznik ekonomického zneužívania seniora je narušenie rodinných vzťahov, zlý zdravotný stav a strata partnera v neskorom veku. Vyzdvihuje, že negatívnym dôsledkom ekonomického zneužívania seniorov je strata rodinných väzieb a zásadná zmena životného štýlu. Práca potvrdila nezastupiteľný význam rodiny v priebehu celého života človeka. Výrazným kladom je aj poukázanie na možnosti riešenia násilia, opatreniami v rámci celej spoločnosti.

5. Pripomienky a otázky k práci

K predloženej práci nemám pripomienky.

K autorke práce mám tieto otázky:

1. Aký je rozdiel v odpovediach na tri otázky prvej časti výskumu podľa zaradených skupín (S1, S2 a S3 - doma žijúci sebestační, doma žijúci vyžadujúci určitú pomoc a žijúci v inštitúcii) ?
2. Či a aký je častý, podľa skúseností autorky, pri ekonomickom násilí u seniorov žijúcich v komunite, výskyt „syndrómu vyhorenia“ u ich opatrovateľov ?

Na základe vyššie uvedeného odporúčam

u d e l i ť

Mgr. Petre Zimmelovej

vedecko- akademickú hodnosť

„philosophiae doctor“ v študijnom programe

specializace ve zdravotnictví .

Skalica, 11.9.2007

Doc. MUDr. Ivan Bartošovič PhD.
oponent

OPONENTSKÝ POSUDEK NA DOKTORSKOU DISERTAČNÍ PRÁCI

Mgr. PETRY ZIMMELOVÉ

školitel: Prof. MUDr. Miloš Velemínský, CSc.

konzultant: prof. MUDr. Štefan Krajčík, CSc.

oponent

prof. MUDr. Eva Topinková, CSc.

Geriatrická klinika 1.LF Univerzity Karlovy v Praze

Obecné údaje:

Předložená disertační práce doktorského studijního programu „Prevence, náprava a terapie zdravotní a sociální problematiky dětí, dospělých a seniorů“ Zdravotně sociální fakulty Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích s názvem „Domácí násilí na seniorech – ekonomické zneužívání seniorů“.

Rozsah práce činí 106 stran textu, dále obsahuje 3 grafy a 10 tabulek a 66 literárních odkazů. Práce je doplněna další přílohou – audiozáznamem diskuze v ohniskové skupině na CD.

Zaměření a obsah práce:

Demografické stárnutí populace vedlo v posledních 20 letech k významnému nárůstu počtu seniorů v ČR zvláště ve vyšších seniorských kategoriích nad 75 let. Tito senioři jsou zvýšeně ohroženi zdravotně sociálními riziky včetně širokého spektra sociálních patologií. Autorka zvolila aktuální téma domácího násilí na seniorech. I když byla tomuto tématu v minulých letech věnována spíše jen okrajová pozornost a velké evropské epidemiologické studie prokázaly výskyt této „pouze“ u asi 4-6 % seniorů, týká se v české populaci více než 50 000 seniorů. Proto je téma, které autorka ve své doktorské dizertační práci zpracovávala, významnou sondou rozkrývající dosud tabuizované téma týrání, zneužívání a zanedbávání starých lidí.

Dlouholetý zájem Mgr. Zimmelové o tuto problematiku a práce na výzkumném projektu týkajícího se jednotlivých forem násilí na seniorech, jejich rizikových a příčinných faktorů a možností prevence vedl k záměru, prozkoumat podrobně jednu z forem domácího násilí častou v naší populaci – ekonomické zneužívání seniora. Využila tak svých zkušeností a úspěšně propojila sociologické a psychologické aspekty tohoto komplexního problému ve své disertační práci.

Cíle, metodické zpracování disertační práce a její výsledky:

Cílem disertační práce bylo rozpoznat syndromu týrání a zneužívání seniora a to v ekonomické oblasti, najít společné kritické body v životě seniora, které by signalizovaly potenciální problém týrání a zneužívání a umožnily identifikovat ohrožené seniory a navrhnout vhodnou intervenci a opatření k předcházení a řešení této sociální patologie.

Autorka v teoretické úvodní části práce podrobně rozvádí problematiku stárnutí zejména v oblasti psychologických a sociologických změn, dysfunkce rodiny, definuje ageismus a jeho

nejčastější podoby. Ve druhé části teoretického úvodu se zaměřuje na násilní na seniorech, jeho rozdělení a klasifikace, rizikové a asociované faktory, charakteristiky agresora i zneužívaného. Poslední část teoretické části se dotýká legislativních opatření v ČR.

Vlastní empirická část disertační práce je rozdělena na 3 části. Pro každou z nich využívá specifickou metodu šetření – v první části jde o kvantitativní zhodnocení dotazníkového šetření u souboru 1300 seniorů. Druhá a třetí část předložené disertační práce využívá metod kvalitativního sociologického výzkumu – dotazování formou hloubkových rozhovorů a práce s dvěma ohniskovými skupinami).

Výsledky, přínos a celkové hodnocení a disertační práce:

Za nevýznamnější přínos disertační práce Mgr. Zimmelové považuji

1. originální spojení kvantitativních a kvalitativních metod sociologického výzkumu, které umožnily získat a analyzovat poznatky na několika úrovních. Práce jednoznačně přináší nové poznatky o výskytu a psychologických, sociologických a zdravotních aspektech domácího násilí na seniorech a to konkrétně v otázce ekonomického zneužívání.
2. Významným přínosem práce je potvrzení existence tohoto problému v českých podmínkách, kdy výsledky získané autorkou jsou srovnatelné s výsledky v jiných evropských zemích (Velká Británie)

výsledky získané v rámci disertační práce opravňují autorku k návrhu nástrojů k řešení problému ekonomického zneužívání (ale i dalších forem násilí) na seniorech a to i s ohledem na současnou změnu legislativy (Zákon na ochranu před domácím násilím s platností od 1.1.2007).

Celkově lze shrnout, že předložená práce naplnila vytčené cíle, splňuje rozsahem i obsahem požadavky kladené na doktorskou disertační práci a rozšiřuje současný stav o nové poznatky v zvoleném oboru „prevence a terapie zdravotně sociálních patologií u seniorů“.

Na autorku mám několik dotazů:

- Jaká je situace ve výskytu „syndromu EAN“ v České republice v porovnání ze zahraničím a jaké faktory podle názoru autorky tyto výsledky nejvíce ovlivňují?
- Může autorka rozvést, jak lze uplatnit sociálně ekologický model sociální práce v případě ekonomického zneužívání seniora a to o oblastech akutní krizové intervence i dlouhodobých preventivních sociálních programů?

Závěr:

Disertační práce Mgr. Petry Zimmelové odpovídá požadavkům doktorského studijního programu a doporučuji ji k obhajobě. V případě úspěšné obhajoby navrhuji udělení akademického titulu doktor (Ph.D.) pro výše uvedený vědní obor dle paragrafu 47 Zákona o vysokých školách č. 111/98 Sb.

V Praze 17.9.2007

prof. MUDr. Eva Topinková, CSc.
Klinika geriatric 1. Lékařské fakulty Univerzity Karlovy a VFN
Londýnská 15, 120 00 Praha 2
tel/fax: ++420 2 2251 4294
E mail: topinkova.eva@vfn.cz

